

* Tanım (örnek uzayının parçalanışı)

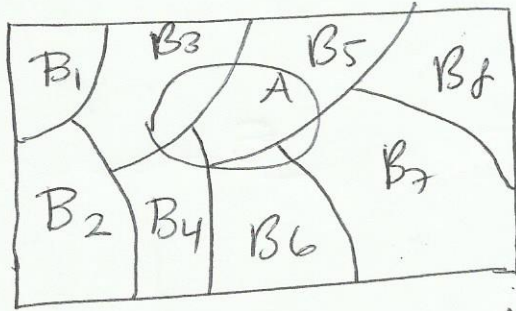
$i=1, 2, \dots, k$ için B_i olaylarının aşağıdaki özellikleri sağladığı düşünülür.

1. $B_i \cap B_j = \emptyset \quad (i \neq j)$

2. $\bigcup_{i=1}^k B_i = S$

3. $P(B_i) > 0$ Bu durumda

$B_1, B_2, \dots, B_k$ olayları S örnek uzayının bir parçalanışını gösterir. $k=f$ için aşağıdaki şekilde S 'nin parçalanışı gösterilmelidir.

Bir $\mathbb{F}$ deneyi yapıldığında B_i olaylarından bir ve yalnız biri gerçekleşecektir. Örneğin bir zar deneyinde $k=3$ için $B_1 = \{1, 2\}$, $B_2 = \{3, 4, 5\}$ ve $B_3 = \{6\}$ olayları örnek uzayının bir parçalanışını gösterir.

Teorem: $B_1, B_2, \dots, B_k$ sonlu bir S örnek uzayının parçalanışı ise

$$P(B_1) + \dots + P(B_k) = 1$$

İspat:

$B_1 \cup B_2 \cup \dots \cup B_k = S$ olduğundan,

(A3) aksiyomu gereği,

$$P(B_1 \cup B_2 \cup \dots \cup B_k) = P(B_1) + P(B_2) + \dots + P(B_k)$$

$$\Rightarrow P(S) = P(B_1) + P(B_2) + \dots + P(B_k)$$

$$-31- = 1 \text{ bulunur}$$

Toplam Olasılık Formülü:

Teorem

$B_1, B_2, \dots, B_k$ olayları bir S örnekle uzayının parçalanması ise S 'deki herhangi bir A olayı için

$$P(A) = \sum_{i=1}^k P(B_i) \cdot P(A/B_i)$$

dir.

İspat: A olayını şu şekilde yazabiliriz,
 $A = (A \cap B_1) \cup (A \cap B_2) \cup \dots \cup (A \cap B_k)$

Bazı $A \cap B_i$ 'ler boş küme olabilir. Parçalanma özelliğinden; $A \cap B_1, A \cap B_2, \dots, A \cap B_k$ olaylarının tümü ikiser ikiser ayrıktır. Ayrık olaylar için $P(A)$ gereği

$$P(A) = P(A \cap B_1) + P(A \cap B_2) + \dots + P(A \cap B_k) \quad (1)$$

$$\text{Ayrıca; } P(A/B_j) = \frac{P(A \cap B_j)}{P(B_j)}$$

$$\Rightarrow P(A \cap B_j) = P(A/B_j) \cdot P(B_j)$$

ifade edilir. (1) formülü yeniden yazılırsa,

$$P(A) = P(A/B_1) \cdot P(B_1) + P(A/B_2) \cdot P(B_2) + \dots + P(A/B_k) \cdot P(B_k) \quad (2)$$

bulunur.

Örnek: Bir depoda 20'şikusunlu 100 elektrik ampülü bulunuyor. Yerine koymaksızın 2 ampül seçiliyor. İkinci seçilen ampülün kusurlu olması olasılığı nedir.

Çözüm: $B_1 = \{ \text{ilk seçilen kusurludur} \}$
 $B_2 = \{ \text{" " " kusursuzdur} \}$
 $A = \{ \text{ikinci " kusurludur} \}$

Olayları tanımlayalım.

$$\Rightarrow P(A) = P(B_1) \cdot P(A/B_1) + P(B_2) \cdot P(A/B_2) \\ = \frac{1}{5} \cdot \frac{19}{99} + \frac{4}{5} \cdot \frac{20}{99} = \frac{1}{5} \cdot \left(\frac{19}{99} + \frac{80}{99} \right) \\ = \frac{1}{5} \text{ bulunur.}$$

Örnek: Belli bir alet 3 fabrikada üretiliyor. 1 nolu fabrikada, hem 2 hemde 3 nolu fabrikaların üretimini 2 katı kadar alet ürettiği bilinmektedir. Yine bilinir ki 1 ve 2 nolu fabrikadaki üretimin 0,02 si, 3 nolu fabrikadaki üretimin 0,04'ü kusurludur. Tüm fabrikadaki üretimin 0,04'ü kusurludur. Tüm aletler bir depoya konuyor, rasgele seçilen bir aletin kusurlu olma olasılığı nedir?

Çözüm: Aşağıdaki olaylar tanımlansın,

$A = \{ \text{Alet kusurludur} \}$

$B_1 = \{ \text{Alet 1 nolu fabrikada üretiliyor} \}$

$B_2 = \{ \text{" 2 " " " " " } \}$

$B_3 = \{ \text{" 3 " " " " " } \}$

Seçilen bir aletin kusurlu olma olasılığı

$$P(A) = P(B_1) \cdot P(A/B_1) + P(B_2) \cdot P(A/B_2) + P(B_3) \cdot P(A/B_3)$$

Burada; (1' de 2 ve 3'ün 2 katı üretimi)

$$P(B_1) = \frac{1}{2}, \quad P(B_2) = P(B_3) = \frac{1}{4} \text{ dir.}$$

$$\text{Ayrıca } P(A/B_1) = P(A/B_2) = 0,02$$

$$P(A/B_3) = 0,04 \text{ veriliyor.}$$

$$\Rightarrow P(A) = \frac{1}{2} \cdot (0,02) + \frac{1}{4} \cdot (0,02) + \frac{1}{4} \cdot (0,04)$$

$$= 0,025 \text{ bulunur.}$$

(Seçilen aletin kusurlu olma olasılığı, %2,5 dir.)